

ریشه‌کانی تیروریزم و دهوری روناکبیران له کمه‌گا

وتووژی ساءد سعید

له‌گهل

نه‌وام چامسکی

وه‌رگا‌ران: عوسمان م

له ئ‌رشیقی د‌نگ‌کان و- ۲۰۱۶-۱۱

نه‌وام چامسکی، روناکبیری نارازی و خاوه‌ن هه‌و‌ستی خه‌کی
ئه‌مریکایه که شانازییه‌کانی ئاکادمیکی خ‌ی له بورای "زمان ناسی"
به‌ده‌ست هه‌ناوه. به‌ام به‌ه‌ی هه‌و‌ستی و خه‌باتی له ده‌ه‌ک‌انی
رابوردودا، ته‌قربهن بووه‌ته‌ ر‌چکه‌ه‌ک له بزوتنه‌وه‌ی روناکبیری
چه‌پ و دژی ئه‌مپریالیست. له‌ده‌دا، سعید ساءد، ب‌ د‌زینه‌وه‌ی ریشه‌ی
م‌ژویی و مه‌نت‌قیی تیروریزمی ئیسلامی، له‌گه‌ چامسکی که‌وتوه‌ته
وتووژی و هه‌روه‌ها، له بیروب‌چونی ئه‌و سه‌بارته به دهوری م‌ژویی
روناکبیران ئاشنا ده‌ب‌ که یه‌کجار ز‌ر‌شیاو و ج‌گای خو‌ندنه‌وه‌ه.

ساءد سعید: کات‌ک له تیروریزم ده‌ک‌ینه‌وه، تا چ راده‌ه‌ک گرنگه
که ئ‌مه له دهوری حکومه‌ته‌ک‌انی وه‌ک ئه‌مریکا و بریتانیا ئاگادر
بین؟

چامسکی: ولام دانه‌وه به‌م پرسیاره به‌ستراوه‌ته‌وه به‌وه‌یکه ئا‌ا
ده‌مانه‌و‌ راستگ‌ و سادق بین و راستیه‌کان ب‌‌ین؟ وه یان ئه‌وه‌یکه
ده‌مانه‌و‌ یارمه‌تیه‌کمان به ده‌سه‌اتی حکومه‌ت‌ک کردب‌؟ ئ‌مه ده‌بی
تیروریزم له ته‌واوی شیوه ج‌راوج‌ره‌کانیدا شی بکه‌ینه‌وه. من 25 سا
له‌وه‌پ‌ش، کات‌ک که کابینه‌ی ر‌گان له سا‌ی 1981 هاته‌ سه‌رکار و
رایگه‌‌اند که ته‌وه‌ری سه‌ره‌کیی سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی "شه‌ر له‌گه‌
تیر‌ر"ه، له سه‌ر تیروریسم نویسومه. "شه‌ر له‌گه‌ تیر‌ر" ب‌ ئه‌و
حکومه‌تانه شه‌ر له‌گه‌ تیر‌ریزمی هیدایه‌ت کراو له لا‌هن
حکومه‌ته‌کانه‌وه بوو که به "تا‌عونی مه‌د‌رن" ناویان ده‌برد و به
ئاکامی وه‌حشیگه‌ریی ئه‌م ج‌ره‌شانه‌‌ان ناساند. ئه‌مه، ناوه‌ندی
سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌وان بوو و منیش هه‌ر له‌و کاتانه‌دا له‌بابه‌ت
تیر‌ریزمه‌وه ده‌منوسی.

به‌ځام، نه‌وه‌يکه من ده‌منوسی، به ده‌لیل‌ځی زځر ساده، دېوه هځی توره بونی نه‌وان. له‌به‌ر نه‌وه‌که، من (له نوسراوه‌کانمدا) له پځناسی یاسایی و ره‌سمی ده‌وځه‌تی نه‌مریکا له تیر‌ریزم که‌ځکم وهر ده‌گرت. نه‌گهر ئاوا په‌ناسه‌ځه‌ک له تیر‌ریزم به کار ببه‌ین، ئاکامه‌که‌ی ده‌بځته نه‌وه که ده‌وځه‌تی نه‌مریکا به سهره‌کیتړین حکومه‌تی تیر‌ریستی و گه‌وره‌ترین پاځپشتی تیر‌ریزم له جیهان بناسین. به‌ځام چونکه ئاوا ئاکامه‌ک به دځیان نه‌بو، توره‌ځانی ده‌کرد.

مه‌سه‌له‌که نه‌وه‌ځه که ناځانه‌وځ "تیر‌ریزمی خځی" به تیر‌ریزم بناسن. (بځ نه‌وان) هه‌میشه تیر‌ریزم نه‌و شته‌یه که نه‌وانیتر له‌گه‌ځ ئمه‌ی ده‌که‌ن. به‌ځام، به‌ههر حاځ، تیر‌ریزمه و نه‌گهر ئمه‌خوازیاری به‌گزدا چونه‌وه‌ی لځبراوانه‌ی تیر‌ریزمین، ده‌بځ نه‌م راستیه قه‌بوځ بکه‌ین.

ساءځد سه‌عید: له ساځی 1979، روسیه نه‌فغانستانی داگیر کرد. نه‌مریکا له رژیمی "ضیاء‌الحق" له پاکستان که‌ځکی وهرگرت تا شهرکه‌رانی ئیسلامی له‌باری ماځپه‌وه دابین بکا. نه‌مه، بځ ضیاء، وه‌ک چرا سه‌وزځک بوو تا تیر‌ریزم له سنوره‌وه تځپهرځنی بځ کشمیر. ده‌ځځن که ههر ئځستا ههر نه‌وانه له بومبایی خهریکی بومب ته‌قاندنه‌وه‌ن. به ته‌واوی ئاشکراځه که ئیستا، نه‌م گوروپانه، له ژځر کونترول‌ځی هیچ حکومه‌تځکدا نین.

چامسکی: مځزوی بزوتنه‌وه‌ی جیهادی*، به شیوه نوځځه‌که‌ی، ده‌گهرځته‌وه بځ به‌ر له نه‌فغانستان. نه‌وانه له نه‌سাসدا، له ساځه‌کانی 1970 له میسر پځک هاتن. له‌وځدا ده‌کرځ ریشه‌ی بزوتنه‌وه‌ی جیهادی و ریشه‌کانی رونا‌کبیری و هه‌لسوراوه‌کانی و هه‌روه‌ها تیر‌ریزم بدځزرځته‌وه. به‌ځام، ههرکه روسیه، نه‌فغانستانی داگیر کرد، کابینه‌ی ریگان به هه‌لی زانی تا ئامانجه‌کانی شهری ساردی خځی به‌رځته پځش. ریگان نه‌م کاره‌ی به به‌شداری ده‌وځه‌تی پاکستان، عه‌ره‌بستانی سعودی و نه‌وانیتر نه‌نجامدا. به‌م شیوه‌ځه بوو که کابینه‌ی ریگان، تونده‌وته‌ترین ئیسلامیه‌کان که ده‌یتوانی له ئاستی جیهان په‌یداځان بکا، رځکبځا و بردنی بځ نه‌فغانستان، رایه‌ځنان و چه‌کداری کردن. نه‌وه‌ش بلځم که، ریگان پشتیوانی له ضیاء‌الحق کرد، که پاکستانی کردبو به وځاتی مه‌کته‌بی ئیسلامیه تونده‌وه‌کان. ته‌نانه‌ت ده‌وځه‌تی ریگان، بځ نه‌وه‌ی بتوانځ یارمه‌تیه‌کانی نه‌مریکا بځ ده‌وځه‌تی پاکستان به‌رده‌وام بکا، به‌رده‌وام ده‌وځه‌تی نه‌مریکای دځنیا ده‌کرده‌وه که ده‌وځه‌تی پاکستان خهریکی دروست کردنی چه‌که ناوه‌کیه‌کان نییه. له حاځیکدا خهریکی دروست کردنیان بوو!

ټاکامی ئه پلانونه ټمريکا، هم له تمه له پاکستان داو هم بزوتنه وهی جيهادی نه ونه ته وهی پک هـنا، که ئوسامه بن لادن له کهوته وه. پاشان هم بزوتنه وه په پهره گرته. له وانه په هوان هم بابه تيان په خـش نه به، به ام خـان پکيان هـنا. وه ئیستا، به هه مان شـوه که ته دهـی، له کشميريش هه.

ئه به ته کشمير به سه رها ته کی ته کچراو تـره. له کشمير له گه گـروگرفت کی زـر به ره وروين که ده گـره ته وه به سالانی پيش. به ام ده توانين شو نه ته که هه چونه کانی کشمير له سالانی 1980 هه که ين. یانی سالانی 1986، که هندوستان ری له بهر به وه چونی هه بـزاردن گـرت. یانی له راستیدا هه بـزاردن دزی. نه مه بو به هه ی نه وه که که مه گـا به ره و گرزی و توندوتیژی تیروریستی و کاره ساتی ترسناک بکـشـر، که نه رته شی هندوستان دهستی دا هـ.

ساء ذ سه عید: راگه نه ره گشتیه کان، نه وه یکه به "پاشماوهی ئـستـعمار" ناو ده بر ره دی ناکه نه وه. نه ئیرسه چی ده ور کی له تیروریزمی خـی و اتانی وهک ټمريکا، بریتانیا و کانادا و ئوسولنه تیروریزم له شـوهی گشتیدا هه؟

چامسکی: نه مه سه له له ره ژاوا نا هـ نریته گـر، چونکه باس کردن له جینا ته که خـتان کردوتانه، بازار دهره. نه گـر چاوک به شه رکانی نه مر که له سه رتاسه ری جيهان له ئارا دا په بخشـن، له نه فریقا، له ره ره ته اتی ناوه راست و ئاسیای جنوبی، زـربه ی نه مانه پاشماوهی سیسته می ئـستـعمارین. هـزه ئـستـعماریه کان، پک هـنانی و اتانی ده سترکردیان به سه ر جيهان دا سه پاند که هیچ پـوه نديه کی به نیازه کان و خواسته کان و پـوه نديه کانی خه کانی نه و و اتانه نه بوو. ته وای نه هم و اتانه له سه ر بنه مای قازانجی هـزه ئـستـعماریه کان پک هاتن و پاشان کاتک ئـستـعمار بوو به پک هاته ه کی نو ئـستـعماری، ته وای نه هم دژا ته تiane به شـوهی توندوتیژی سه ریان هه دا و ته وای نه و کاره ساتانهی خو قاند که نه مر له دنیا هه.

چلون ده توانن به ن که نه مانه پـوه ندی به ئـستـعماروه نیه؟ دیاره که هه نه! ته نانهت راسته وخ پـوه نديان هه. سه یری هر نه ته قینه وانهی له ندهن له سالانی 2005 بکه ن. بلـر هه ویدا وای نشان بدا که نه ته قینه وانه پـوه نديان به به شداری بریتانیا له داگیر کردنی عراق نیه. به راستی گـته جاریه و جـگای پک هـن، راپورته نه منیه تیه کان له که سانک که له ته قینه وانه کان به شدار بون بریتیه له وه که نه وانه وتویانه به هـی به شداری بریتانیا له داگیر کردنی عراق و ټاکامه ترسناکه کانی هـ خراون تا دژ کرده وه

نیشان بدهن.

ساعډ سه عید: دهوری رونا کبیر له هه ووست بهرانبهر به ئه مپریالیسم چیه؟ وه ئاا ئهوانه به ئهرکی خاان ههستاون؟

چامسکی: به داخه وه، رونا کبیران ته نیا خهریکی کاری مژوویی خاان، ئه گهر له باری مژوویییه وه، تا رابوردوه دوره کان چاوی ل بکهین، به داخه وه، کاری رونا کبیران پاساوی پکهاته و قهواره ی دهسهات و کاره ساته کانی بوه. به هه مان شیوه که له بواوکراوه ی "ناشنا پست" National Post، له بابهت پسرورانی کاری ستالینیسته وه نوسراوه، کاری رونا کبیران له رابوردوه دوره کانه وه ههر ئه مه بوه.

ئه گهر چاوک له ئنجیل بکهین، توژک له ئینسانه کان ده بینین که ئهوانیان به "په مبه ر" ناو ده برد. ته رجامه ی ئه م وشه نارونه، کاری هه مان رونا کبیره. ئهوان رونا کبیرانی نارازی بون. ره خنهان له پاشا شه رانیه کان ده گرت، لکدانه وه ی جوگرافیای سیاسیان ده هنا گزر، ره فتاری ئه خلاق له گه هه تیوان و ره فتاری شایستهان ته بلیغ ده کرد. ئایا ره فتاری باشیان له گه کرا؟ نا، ئهوانیان خسته زیندان و ئاواره ی بیابانیان کردن و وهلاان نان. بهام، ئهوانه ی که ره فتاری باشیان له گه کردن، ساانکی دواتر له فخر کرده دینه کانداهک "په مبه ری درینه" ناویان بردن.

وه له مژودا هه میشه به م شوه ه بوه. دهوری راسته قینه ی رونا کبیران، به رده وام پشتیوانی کردن له دهسهات بوو. پرسیار ئه وه یه که ئایا ده بو ئاوا ب؟ دیاره که نه! ئهوان ده ب به دوا ی حه ققه تدا بگه رن، راستگ و صادق بن، پشتیوانی ئازادی و عه دالهت بن. دیاره بریکیان، هه ن. توژکیان ئه م کاره ئه نجام ده دن. بهام، خراپ له گه یان هه سوکه وت ده که ن. ئهوان هه مان کار ده که ن که رونا کبیرک ده بی بیکا.

ساعډ سه عید: باشه، ئه نگزه ی تا چیه (چ شتک تئی هان داوه)؟

چامسکی: من ته نیا به سه رها تکی کورتن ب باس ده که م. ماوهک له وه پش، ب و تار و وتووژ له زانستگه ی ئه مریکایی له به یروت، چوم ب ئه و شاره. پاش قسه کانم، خهک دههاتن و دهانه ویست قسه م له گه بکه ن و کتبه کانیان ئیمزا بکه م. ئه مه ب نه بهر چاوی خت که من، له هئی شانه گه ری له ناوشار، خهریکی قسه کردن بوم و خهککی ز له ده ورم ک بیونه وه که ژنکی گه نجی بیست و چه ند سا هه ها ته م پشم و وتی: "من کیندا"م. خهریک بو ببورمه وه و بکهومه زهوی.

تـ کیندا ناسی، چونکه، له کـمهـگاـهـکـدا دهـژیت که دهـهـوـ راستیه‌کان بشارـته‌وه. بهـام من ده‌مزانی ئه‌و کـهـه. ئه‌و یه‌کـک له کتـبه‌کانی منی به‌ده‌سته‌وه بوو و لاپه‌ره‌ه‌کی کردبووه که نامه‌ه‌کی خـی له ته‌مه‌نی 7 ساـیدا تـدا چاپ کراوه. راست پاش بومبارانی لیبی له لاـهن ئه‌مریکاوه بوو. له‌و کاته‌دا، بنه‌ماـهـی ئه‌و له لیبی ده‌ژیان. ئه‌و نامه‌ه‌کی نویسیو که یه‌کـک له به‌را‌ده‌ره هه‌واـنـه‌ره‌کانی من دـزیبویه‌وه. ئه‌و هه‌واـنـیره ته‌لاشی کرد تا ئه‌م نامه‌ه له ئه‌مریکا بـاو بکاته‌وه. بهـام، چونکه کهس ئاماده نه‌بو بـاوی بکاته‌وه، پـی نه‌کرا. ئه‌و نامه‌ه‌ی دا به من و من چاپم کرد. له نامه‌که‌دا نوسرابو: "جه‌نابی ریگانی خـه‌ویست، من 7 ساـمه. من ده‌مه‌و بزانم که بـچی تـ خوشکه بچکـله‌که‌م و یه‌کـک له دوسته‌کانم و بوکه‌شوشه‌کی منت کوشت؟ ئا له‌به‌ر ئه‌وه‌ه که ئـمه فه‌له‌ستینین؟ کیندا!"

ئه‌مه یه‌کـک له‌و نامه ته‌کانده‌رانه بوو که من بینیبوم. کاتـک کیندا هاته پـشم و وتی که: "من کیندام"، هه‌روه‌ک وتم، خه‌ریک بوو ببورـمه‌وه و بکه‌وم. نه‌ک له‌به‌ر روداوـک که روی دا، بهـکو له‌به‌ر ماناـه‌ک که هه‌یبو. لـره‌دا، ده‌وـه‌تی ئه‌مریکامان هه‌ه که به بی هیچ ده‌لیلـک و پـش زه‌مینه‌ه‌ک، وـاتیک داگیر و بـمباران ده‌کا. ده‌کوژـ، له‌ناو ده‌با و هه‌چکه‌سـک ناـه‌و بزانـ که کچؤـه‌ه‌کی 7 ساـه له له‌باره‌ی ئه‌م کاره‌ساته‌وه چی نویسووه.

ئاوا روداوـک، که تـ ده‌توانی له 10 هه‌زاردا زه‌ربی بکه‌ی، من هان ده‌دا له‌م کاره‌م به‌رده‌وام بم. وه ده‌بـ خه‌کانی تـریش بـ ئه‌م کاره هان بده‌م.

پـروـردـ و دیموکراسی -2- جمیل حمداوی ... وـرگـ: جیهاد موـمـد

بـشی دووـم:

۱/ نام‌رسانی به‌دیَه‌نانی دیموکراسی له‌ بوازی پ‌رو‌رد‌دا:

نا‌توارت قس‌ له‌س‌ر پ‌رو‌رد‌ی دیموکراسی بک‌ین یان دیموکراتیزکردنی ف‌رکردن و پ‌رو‌رد‌کردن و ف‌ربوون بک‌ین تا و‌نای‌کی تی‌ریاییمان نه‌بت د‌ربار‌ی ک‌م‌م‌ک‌ نام‌ر و نام‌ازی ج‌ب‌ج‌کردن ک‌ فریامان بک‌وت به‌ به‌دیَه‌نانی دیموکراسی له‌ ناو دام‌زراو پ‌رو‌رد‌یی‌کاندا به‌ م‌به‌ستی گواستن‌وی به‌ ناو ک‌م‌م‌گ‌ و دیموکراتیزکردنی ک‌م‌م‌گ‌ له‌ گ‌گ‌ی ف‌رخ‌واز و ف‌ربوون‌کان‌وو، ک‌ ه‌ه‌سو‌ک‌وت و ف‌تاریان دیموکراسیان نه‌بت له‌گ‌گ‌ ه‌موو ئ‌ندامانی خ‌زان‌کانیان و ک‌م‌م‌گ‌گ‌ک‌یان و نیشتمان‌ک‌یان و نه‌ت‌وو‌ک‌یان به‌ به‌ جیا‌وازی‌کردن. ده‌توان‌رت ئ‌م نامراز و نام‌ران‌ بک‌رت به‌ پ‌رس‌یی‌کی ته‌کنیکی و پ‌رنسپ‌گ‌له‌ک‌ له‌مان‌ی خوار‌وو:

بیری ه‌رو‌ویی و کارکردن له‌ تیب و ک‌م‌م‌ی ک‌له‌کتیفان‌دا: بیری ه‌رو‌ویی به‌ گ‌رنگ‌ترین نام‌ر و نامراز داد‌ن‌رت به‌ به‌دیَه‌نانی پ‌رو‌رد‌یی‌کی دیموکراسی است‌ق‌ین؛ چونک‌ کارکردن له‌ تی‌بی پ‌رو‌رد‌یی ک‌م‌م‌کی دیاری‌کراودا هاوک‌اری و یارم‌تی ف‌رخ‌وازان ده‌تات به‌ کران‌وو و پ‌گ‌گ‌یشن و ته‌گ‌گ‌یشن و و‌رگ‌رتنی زانین و ئ‌زموون له‌وانی دیک‌، ه‌رو‌وها دووری ده‌خات‌وو له‌ ف‌تار و کرداری نه‌ر‌نی، و‌ک‌ گ‌ش‌گیری و داب‌ان و ک‌نارگیری و ه‌ست‌کردن به‌ ترس و ک‌ماسی‌نرمی و خ‌ به‌ک‌م‌ زانین، ه‌رو‌وها یارم‌تی خ‌ زگارکردن ده‌تات له‌ ده‌ست خ‌به‌رستی و خود‌نه‌ق‌ینی. هیچ ده‌وو‌ته‌ک‌ ناتوان‌ت پ‌ش‌ک‌وتن و گ‌شان‌وو به‌دی به‌نه‌ت ئ‌گ‌ر کارکردن نه‌خات‌ بوازی تی‌پ‌ ه‌رو‌ویی و هاوو‌تی‌کان‌وو (ک‌له‌کتیف)، و‌ک‌ ئ‌ژئاوا و ئ‌م‌ریکا. زاناکان ج‌ختیان کردو له‌س‌ر بیری ه‌رو‌ویی و کن‌کردن و به‌ دوا‌دا‌گ‌ان له‌ تی‌پ‌ هاوو‌یی‌کان و ک‌م‌م‌یی‌کاندا به‌ به‌دیَه‌نانی ئ‌و نام‌نجان‌ی ک‌ پ‌ه‌ژ و پ‌ه‌س‌ ف‌ره‌ه‌نگ‌ی‌کانیان ه‌یان.

له‌رو‌وو ده‌بینین ک‌ پیدا‌گ‌گی بیری ه‌رو‌ویی له‌ بن‌ماکانی به‌دیَه‌نانی ف‌رکردن و پ‌رو‌رد‌کردنی دیموکراسیان‌یه‌، ه‌رو‌وها به‌ به‌دیَه‌نانی تاز‌گ‌رتی له‌ ف‌رکردن و پ‌رو‌رد‌کردندا و به‌ دیموکراتیزکردنی پ‌رو‌رد‌ و ک‌م‌م‌گ‌؛ چونک‌ جیا‌وازی‌ ک‌م‌م‌ای‌تی‌کان ده‌سه‌یت‌وو و ه‌موو جیا‌کاری‌کانی ئ‌نگ و زمان و پ‌ست ده‌تو‌نه‌ت‌وو و ج‌ب‌ج‌یان ده‌کات.

به‌ ناوبانگ‌ترین ک‌س‌ک‌ داوای بیری ه‌رو‌ویی و دیموکراتیزکردنی ف‌رگ‌ پ‌ر‌لیتاری‌کانی کرد‌ت، اه‌نه‌ر و مام‌ستای ف‌رنسی(سلستان

فرینی) یه که که ماک نامازی دانا به چاندنی بیریه ره زی له توان لاهه فخرخواز کانداه به کاره نانی نه و نامرازانه ش، له کاری چاپ مانی؛ له دام زرانندی کاره ره و زییه فخرگه یی کان؛ له به کاره نانی کاره زه وردیل و بچه له کان، له شونه خونی و نه شکرته به دیار نووسین و درکردنی نه نام مانی مندا نه، بره و پدانی کاره که مایه تی کان، نویسنه به بایه خانی زیان، ره کخستنی کار و پیشه کان، به کاره نانی نام ره نوکان وک تپی مایقا و شانه و سین ما و کاره هونه ری به راو جه ره کانه. به م جه ره له کاری ره و زییه تپی که له کتیفه کانداه، ده توان ره دیموکراسیه فخربوون و فخرکردن و پره وردن به دی به نه نه، ره ره ها که ماک له و که ش و گرفته نانی دانه گگی اه نه ره و ماک ستاکان به ناسانی چاره سه به بکر نه، دیسان فخرخواز کان و شاگرد کان دووربخر نه و له باری دهرونی خراپ و هه ست به که ماسیکردن، یان دوورخستنه و یان له خه پهرستی و خه به زلزانین و لووتبه رزی.

به لاهردن و سه ینه و به به ها نه گه تیفه کان له هه ستی تاک کانداه، به گومان باشته رین چاره سه به نه و به، که فخرخواز بخرته نه و که ماک که له کتیفه کانه و، تا به نه نه به بیریه سه سیالیستی کردیه، به به کاره نانی توانا جه ستیه و عه قه یی کان به به دیه نانی به ره بوومی به پیت و به نه رخ، وک (نه نه نه ماکرینکه) ده نه نه، ره ره ها به اهاتنی فخرخواز و شاگرد به دابه انی له کاری خیه و، کارکردنی له ناو که ماک ره و زییه گونجاو و و که چوو کان له ووی ته مانه و ناستی خو نه دن وک (کوزینه) ده نه نه به دروستکردنی بواری و ده رفته تی کاری هاو به ش و که له کتیفانه له په ناوی که ماک گگی یه کی دیموکراسیه داه نه ره و گه ش سه نه وودا.

تین و هه زی که مای که له کتیفه:

لای نه ته کنیکیه و میکانیکیه کانی تر به به دیه نانی دیموکراسیه، ره ره ها به فخرکردن و دروستکردنی هاو ته چاکخواز و که سایه تی هاو سه نگ و جه گیر له ووی دهرونی و که ماک یه تی و، به گومان ده نه نه و بزانین، که ته کنیک و دینامیکیه که ماک ره و زییه کان په گرام و به نام یه کی گرنگ به چاره سه رکردنی زه که له دیارده دهرونی و هه ستیه و نه ستیه کان له لای فخرخواز و شاگرد کان، ره ره ها ته کنیکیه کی چالاکی گرنگ که ده توان ره له په سه ی فخرکردن و پره وردن کردنه به کار به نه نه.

فـرخـواز نـاتـوانـت داهـنـان بـکـات لـ ناو کـمـمـم هـرـوـوـزـیـی
کـلـکـتـیـفـ دیموکراسیـی کـانـدا نـبـت، کـ بـوایـان بـ بـرایـتـی و
کـبـکـی پـاک و پـیـوـست بـ بـیری مـرا و یـکـسان و دادپـروـوـیـی،
هـرـوـوـها شانـاز بـ یـاسـا و مـاف و ئـرکـوـوـن.

بـگـومـان بـ هـرچ کـمـمـمـکـی هـرـوـوـزی سـرکـردـیـک هـیـی بـ
دـا بـشکـردنی کار و ئـرکـوـکان و، سـرپـرشتی بـکـخـسـتنی کـمـمـمـکان،
ئـمـش بـرپـرسـیـار تـیـکـی گـوـرـیـی و گـرنـگـی کـ لـ ئـسـتـی دـگـیرـتـ.
بـگـومـان سـرکـردـش پـیـوـیـسـت بـ هـبـژاردنـی کـی دیموکراسیـانـ
هـبـژـردـت بـ ماوـیـکـی دـیـارکـراو تا سـرکـردـکان بـ نـر دـوـری
سـرکـردایـتی و بـرپـرسـیـاریـتی بـینـ.

بـمـام وـکـ ئـاشکـرایـی بـکـوـپـکـی کـمـمـم کـلـکـتـیـفـکان دـکـوـنـی ژـر
سـایـیـی پـر سـیـیـکـی بـردـوام بـ سـرکـردایـتی یـان سـ دـسـات
وـکـ(کـرت لـوین) ئـماژـی پـ دـدات: سـرکـردـیـکـی دیموکراسیـانـ
یـارمـتـیدـر بـ داهـنـان و ئـفـاند و بـدیهـنـانی بـرـوـبـوـمـکـی بـ
پـیت و بـرـهـمـکـی بـ بـایـخ، جـا ئـمـم بـ ئـامـادـنـی بـوونی مـامـستـای
سـرپـرشتیـکار بـت یـان لـ حـا تـی ئـامـادـنـی بـوونیدـا بـت جـیاوـزی نـیـی
و دـبـت وـابـت، هـرـوـوـها سـرکـردـیـی ئـماژـی پـدـراو هـوـو ئـدات بـ
دـرکـوـتنـی کـارلـکـی ئـرـنـیـی دـروـسـتکـرـکان وـکـ هـاوکـاری و
یـارمـتـیدـان و رـکـکـوـتن و گـونـجـاندن.

بـمـام مـامـمـی سـرکـردـیـی ئـتـکـراسیـی تـوودنـوتـیژ و دـسـقـی و
زـرلـکـردنـی؛ لـ ئـامـادـنـی بـوونی سـرکـردـدا هـمـو دـیـسـپـلـینـکـراون، بـمـام
لـ پـشتـپـهـهـکـردنی سـرکـردـدا بـسـرـوـبـری و بـزم و بـزم دـروـست
دـبـت، لـم حـا تـشـدا، بـرـهـم و کـار بـرـهـمـهـنـرکان تـووشـی
کـمـاسـی و کـمـبـوون دـبـت و دـامـزراو کـ دـگـوـت بـ قـشـیـی کـی
سـرـبـازی، بـکـردـیـکـردن و پـراکـتـیکـکردنی پـرنـسـیـی تـیـرـیـیـکان لـ
پـنـاوـی کـارایـی و چـالاکی ژـیان و ژـینگـی فـرگـی یـجـگـار قـورس دـبـت بـ
هـکار یـوونی بـها نـرـنـیـی کـانی وـکـ بـزـاری و شـپـرزـی و ئـالـزی و
نـبـوونی پـکـوـهـهـکـردن و تـلـرـانس.

سـرکـردایـتی بـرـوـو و بـسـرـوـبـر لـسـر ئـو فـلـسـفـیـی و سـتاو کـ
دـبـت "لـگـگـگـکـار بـکـات". ئـمـش سـرکـردایـتیـی کـی بـسـرـوـبـر و
ئـاژاوـی، کـ هـاوکـاری و یـارمـتی بـدیهـنـانی بـرـهـمـی بـ پـیت و بـ
بـها نـاکـات، نـ لـ حـا تـی ئـامـادـنـی بـوونی سـرکـردـدا نـ لـ حـا تـی
ئـامـادـنـی بـوونیدـا، چـونکـی ئـم جـر سـرکـردایـتی و سـیـسـتم لـ
دـروونی فـرخـواز کـانـدا پـشت بـ سـرکـردـیـی دـبـستـی و هـسـتنـکردن بـ
بـرپـرسـیـار تـی لـ گـیـانـیـان دـچـنـرـت، بـم جـر بـمان دـردـکـوـت،
کـ دیموکراسیـی یـارمـتی گـشـی کـمـمـم کـلـکـتـیـفـکان دـدات و پـرـیـان

په داسې نېټه به شخړه وازگېدلې چې نېټه یې و کارا. له بهر نه وو، له سړي پیاوړي کارگري او مام ستایان. که سړي رکړدایه تپه کی دیموکراسیان په هېڅ بېلې دپه ناني سړي ووتی استه قینه و جری باشی به ره هم .

سیکې دراما و سوسیال دراما :

په کاره ناني هم ځي په بېلې بېلې دپورېان سايکې دراما یان شانگري فېرگري گرنگرين تېکنیک له بواړي چالاکردن و کاراکردنی کم کم مېلو کولکتيډکاندا، هروها گرنگرين نامرزي چارې سړي به پېلکې و ناوېتې بوونی فېرخوازان و دوورکې ووتې وپان له نه خشي کې نارگري و دابان و بسړخ دا شکانو و چوونو ناوې و نا زید د روونید کانیان له ناو کم کم مېلو کولکتيډکاندا و زگار بوونیان له ناو زید د روونیدې له هېست و نه ستیاندا نیشوو، هروها پاکردن وې هزر و بیر و ویزدانیان و خستېنگې و جوړېدن و چالاکیې سېالیې کانیان له ناو نه و کم کم مېلو کولکتيډکانې کې کراوېن و پېن له هاوکاری و یارمېتی و برایتی و گنجاندن و گېشتنیان به هیوا و خپون کانیان و تېنانت دروستکردنی خپونې گورې بېان، سايکې دراما ځي په کی شانگري په کې تاک تیايدا پشته دېستې به کم کم مېلو کولکتيډکانې له گېانې دپورې خپې له شانگري کې تواناکانی و بهرې شاراو کانی دېردکېون به مېستې گواستې وپان له قېناغې شکاندنو و بسړخېاندا به قېناغې هېمان ناستی دپورې هاوېکانی و گونجاندن و هاوسېنگې له گېاندا، دیارې نه مېش دېستې هېکارېک به بونیادناني خودی خپې و خزانې کې و کم کم مېلو گېکې و نه تېو کې به ځي په کی دیموکراسیانې و ستاو له سړي به خشین و کارکردن و به ره مه ناني په بېلې بايخ و کولایتی.

په هر حال، سايکې دراما "تېکنیکې سايکې لژید، کې سايکې لژان(مړینې) دایناو، پشته به درامای سړپې و استېوخې دېستې، داوا دکات له کېسېکان کې دپورې شانگري بېنې به پېوېستېون به نووسنیې کې پېشوخت یان به پېوېستېون به تېکستی نووسراوې و، مېست له گېشې و پېرېسېندنې دپورې سړپې و استېوخې. هم جېرې تېکنیکې بووې به چارې سړي دپورې و شیکاری تاک و کم مېلو؛ هروها پېگېاندن و گېشې داهېنان له لای مندا، دیارې وک نامرازې کې پېروېردې و فېرکاریې ... سايکې دراما له لای گریکې کېنېکان هېوو، (نېرېستې فان) له سېدې چواری پېش زاین دېستې، کېسېکان زیندانی دپورې کم کم مېلو تېکانیان و دپوران

خـیانی لـی زگار بکـن و ، تـبگـن لـی پاـنـرـکـانی ، لـی کاتی گوزارشت
لـیی لـسـر تـختـی شانـ. هـروـها (ئـیـستـ) ئامـاژـی داوـ بـ
بایـخی ئـو دـورانـ کـ گـرنگ و بـ بایـخـ بـ کـمـکردنـوـی ناـ
دـروونیـکان ، لـی میانـی یـکـوون لـگـ ئـکتـرـکـانی تردا ،
هـروـها گـرنگـ بـ پاکـردنـوـی دـروون لـی نـخـشیـ دـروونیـکانـ".
هـموو ئـمانـ بـو و اتایـ دـت کـ مرـفـکان ناتوانـ بگوـزنـوـ بـ
جیهانی دیموکراسی و ببن بـ کـسانی دیموکرات تا دـروونی خـیان و
جـستـیان و بیر و ئـندـشـیان پاک نـکـنـوـ لـی هـموو ئـو ئاـزیـ
کـکـبوو بـماوـییـ، کـ بـ درـژایـی ژیانـیان وـریا نـگـرتوـ، وـکـ
ترس؛ دـگیریـ و دـتـنگیـ و شـپـرزـیـ و نیگـرانـی و گـرژـبوون و
چوونـوـ بـ ناخدا و شـرم و دابـانـ مردوو هـنـرـکانـ. چالاکیـ
پـروـردـیـ تـکنـلـجـیـکانـ:

لـی فـلسـفـی چالاکیـ نوـکان و بیرکردنـوـ پـداگـگیـ داهـنـرـکان
پـویستـ قـرـبووی دروستکردنی گوتاردان و گوتارخوـندنـوـ و
ئاراستـکردن بـ گـگـ پـداگـگیـ زیندووـ هاوچـرخـ کردـیـکان
بـتـ، کـ لـسـر بیر و ئـندـشـی هـروـزیـوـ سـرچاوـی گـرتوـ،
هـروـها پـداگـگیـ دینامیکی کـمـمـکان کارا بکـرنـ، پشتـبـستن بـ
کارایی بـرهـمـهـنـر و ، بـکارهـنـانـکی کـراوـ و دانـخـراوـ،
دامـزراوـی پـداگـگیـ لـی پـناوی ئازادبوونی فـرخـوازان لـی نـرـنی
و سنوردارـتـیدا، تا دـستیان کـراوـ بـت لـی بـرهـمـهـنـانـدا ،
هـروـها ئازادبوونیان لـی کـتـوبـندـ بیرـکراسیـکان و فـرمانـکـانی
مامـستـای ستـمـکار و چـوسـنـر، لـی جیاتـی هـموو ئـمانـ
هاوـبـشـکردنـکی دیموکراسیانـی وـستاو لـسـر چالاکی و داهـنـان و
ئـفـاندن ، ئـویش لـی گـگـی دامـزراوندی تاقیگـ زانستیـکان و
شارـزا ئـدـبی و کارگـ هونـریـکان و بـنـدـر تـکنیکـکارـکان و
یانـ وـرزشیـکان لـی ناو هـرچ دامـزراوـیـکی زانستی دیاریکراودا .
دامـزراوـکان دـتوانن بـ ئـم کارانـ پشت بـستن بـ خـرجی و
داهاتی خودی خـیانـوـ بـ پـی یاسای دانپیانراوی دـوـتیـ.

فـلسـفـی چالاکی و پوختـیـ:

گـرنگـترین ئامـری کردـیـ بـ بـدیـهـنـانی بـ دیموکراسیـکردنی
فـربوون و کاراییکردنی پـروـردـی دیموکراسیانـ پـکـهـنـانی چالاکیـ
نیشتیمانـیـکان لـی سایـی سیستمی پـروـردـیـکی ساغـمـ، کـ بـوا و
متمانـی بـ کوالیتی چـندـتی و چـنـتی هـبـتـ، ستایشکردن و
پیاـهـدان و پـشتـیکردنی هـموو ئـوانـی کـ خاوـنی تواناو بـهـرـ
و پـسـیـ و هونـرری و ئـدـبی و تـکنیکـینـ.

[illegible][illegible]

بـگـومان دـبـت پـداگـگـی لـ نوـکردنـوـدا بـت و ئـماـازـ
دایـلـکـتیکـیـکـان هـاوتـبا و هـاوئـاـهـنـگ بـن لـگـگـگـش و پـرـسـندی
پـداگـگـی و داوکاریـکـانی بازـا و کار و گـشـی زانست و
تـکـنـلـجـیـادا، بـیـ پـویستـ سوود وـرـبـگـیرت لـ هـمو ئـماـازـکـانی
اگـیـاندن بـردـستـکان لـ مـیدانی فـرـهـنـگی و زانستـ پـدرـاو و
بـردـوامـکاندا، هـمو ئـماـرازـ نوـکان بـ دواى ئـزـمونـکانـو
بـن بـ گـیـشتن بـ تـازـگـری و هـاوبـشـکردن لـ دـوـمـندکردنی
سیستمـ پـروـردـیـیـ ئـارـزوو بزوـنـکاندا، ئـمـ پـرـسـیـ سـرکـوتن
بـ دـست نـاـهـنـت لـ گـگـی بـدـستـهـنـانی ژینگـیـیـکـی پـیداگـگـی
گونـجاو و باشـوـ نـبـت، وک فـرـگـی ژیان و ژیانکردن، کـمـی
هـاوبـش و دامـزراو پـژـیـیـکان، چاکـسـازی و دیموکراسی لـ
ئـیدارـدا، چاکـسـازی کـمـگـ بـ بـردـوامی و هـمـیشـی، چاکـسـازی و

باشکردنی ئامـازـکـانی هـسـنگـانـدن و چاودـریکردن بـسـر بـنـماکانی
پـداگـگی و چلاکییـ واقعییـکانی بـشـ بـچـکـلـکانـو، هـروـها
پـکـهـنـانی دـستـی بـدواداچوون و پشکنین بـ ئـوی کارـکانی خـیان
و دـوری خـیان بـ باشی جـبـجـ بـکـن، وـک چاودـریکردنی مامـستایان
و ئـنمایکردنیان لـسـر نوـترین و باشتـرین جـری بـرهـمـکان. هـیچ
مامـستایـکـیش سـرکـوتـن بـ دـست ناھـنـت لـ پـسـسـی فـرکردن و
فـربووندا ئـگـر سـیاسـتـکی کراو و هاوکاری و یارمـتی و دیالـگ و
کارکردن لـ چوارچـوی تیپـکی پـروـردـیدا نـبـینـت، هـروـها
گـرنگـیدان بـ باسـ زانستیـکان و بـرهـمـم فـرهـنگـیکـان لـ پـناوی
دـوـمـندکردنی گـیشتن بـ زانین و پـرگـرامی نوـدا.

فـلسـفـی هاوبـشیکردن:

بـ بونیادنانی پـژـ پـروـردـییـکانی خـزمـت بـ دامـزراوـکان لـ
دوور یان لـ نـزیک، بـگومان پـویستـ چاوبخـرتـ سـر با بـتـ هاوبـشـ
پـکـمی و زـر پـویستـکان وـک بـرـنگـاربوونـوی بـفـنـدانی کات
و وزـ فـرگـیـکان لـ گـیـ هاـنـدانـ پـروـردـییـکان و
پـشـکـشکردنی سـعاتی زیادتی خـبـخشی بـ زیاتر خـزمـتکردنی
فـرخـوازان و یارمـتـیدانـیان بـ پـیـاچوونـو و گـانـو بـ
وانـکانـیان و جـبـجـکردنی ئـو ئـرک و وـزیفـانـی دـدرـت
بـسـریاندا لـ فـرگـکاندا، یان دـدریت بـسـریاندا بـ تـواوکردنی
سـعاتـکانی خوـندن واتـ لـ ماـوـیاندا، یان جـبـجـکردنی ئـرک و
وـزیفـ وـزیفـکانـیان ئـویش بـ پیـ پـگـرام و شیکاریـکانـیان لـ
لایـن خـیانـو بـ مـبـستی بـرزکردنـوی ئاستی خوـندن و فـربوون،
هـروـها بـ پـکردنـوی هـموو کـلـن و کـماسیـکانـیان لـ گـی
نـمایـکان و هـو دیموکراسیـکان کـ لـسـر ئاراسـکردنـکی است
و دروست و سـرکـوتـن بـ دیالـگ و مـشـتـومـکی دیموکراسیـان و
لـژیکـان.

شتـکی ئاشکراش کـ ئـتوانـت پـنابـرتـ بـر مامـستاکان و
سـرپـرشتیاران و سوود وـربگیرـت لـ ئـزموون و نـمایـکانـیان بـ
گـشـای باسـ پـروـردـییـکان، کـ چـق دـبـستـت لـسـر باشکردنی
زانین و تـگـیشتنی فـرخـواز، بـ گونـجـاندنی فـلسـفـی چالاکی و
تازـکردنـوی گـاگـانی پـداگـگی و ئامـازـکانی دیالـکتیکی و
ئامرازـکانی چاودـری و هـسـنگـانـدن و کـوـپـکـکردنی
تاقیکردنـوکان، بـ ئـوی بیرمان بـت کـ گـرنگی هاوبـشیکردن لـ
بونیادنانی مامـستایان و ئـیداری پـروـردـیی لـ لایـن
سـرپـرشتیارانـو و کارگـانـو کـ شارـزایان هـیـ لـ چـنیـتی

مشتوم کردن له سار يادداشت و تبينيه كان و وونکردن و يان و باسکردنيان و تبغيرکردن به چار ساري گرفت كان و هروها چنيه تي سازداني كه و كه بوون و فركاريه پيو نديدار كان به پروردن و فيرکردن و.

هاوبشيه ناوخ ييه كاني فرك كان به نامانجي گشه و سامگيري و به كار ه ناني ديجيتا مديا و پيو ندييه ت كن له جيه كان له ميانه ي بونيادناني دست و ليژنه كاني مديا و پيو ندييه كاني ته ي ئينته رنهت به جيهانه و. نابهت به ئاگابين له گرنگي و بايه خي پر سه پشهك و توو كاني پيو ند به مام و كوني سايك له جيه و كه م له يه تي و ئيداريه ي به شه و يه كي بونيادي و مر فكه رايي له و زيفه كاني ناو دام زراو پرورد ييه كان ئويش به زگرن له فرخوازن و كه سه پرورد ييه كان و ئيداريه كان و ه سو او و س رپر شتيكار كان و دايك و باوكان و مندال كانيان و پنا بردن به سياسه ته كي نرم و دايله گكه كي ديموكراسيانه و زگرتن له مافي مر ف و جبه ج كوني پرنسيپه كاني يه كساني و زگرتن له چالاقيه كان و به ديه ناني كواليتي داهه نان و چنيه تي و چنده تي به ره م كان.

هاوبشيه پرورد ييه كان ئبهت پشت ببه ست به هاندان له سار داهه نانه پرورد ييه كان و پشه خستني و رزش و چالاك كوني دام زراو فركاريه هونري و فره نغي و مديايي و كه م له يه تي و زينگ ييه كان.

پداگگي به ره داري:

تيريا پرورد ييه به ردار و داهه نانه كان پا ئدات به كه م و كه بنه ما و پايله و، وكه: ه و دان كه به رده وام به تاز گري و تاز كردن و و دوورك و تنه و له دووبار كردن و و كه پيكر دني ئه و كه ه ي و زووتر له به رده ستا بوو، دوورك و تنه و له تاز گره تي خه يا پايوي و ه و دان به به ديه ناني تاز گره تي استه قينه و واقعيانه و بونيادنر و م به ستدار به ئاراسته ي سوودگ يانندن به مر ف و گه انكاريه م ژووي و كه م له يه تيه كان. ديار ئه م ش به دي نايت ته نها به فربوون و خه شنبير كردن نه بهت، هروها به جبه ج كوني پداگگيه كي ديموكراسيكاوي ناو ه موو دام زراو ديموكراسيه كاني ده و. ئم جه ره له پيداگگيه داهه نانه و به ره دار له ده و ته ديكتاتري و حوكمه سه تمگ ره كاندا جه به جه ناكهت.

ناشتوانهت قسه له سار تيريا يه كي داهه نانه بكهت ئه گره ه و دان و هاندان كه گوره له ئارادا نه بهت به پلانه يژ و بونيادن و

دووبار کردن و ای بونیادنان و پشنیاز و دزین و نوکان و گشادان به تواناکانی مرقف له ووی مادی و مذن و و به و و ب و و و و و ای ه موو ئالانگ ری.

م رج کانی تی ریای داه نان و به هر دار پ یو سب و و کی ه میش یی به نایابی جری به ره م له ووی چ ند تی و چ نی تی و، ئ م ش بدی ناه رت به بونیادنانی دیمو کراسیانی ف رخوار و ها واتی و کم م گ و نه بت.

کاراییکرد و به گ خستنی زیان وژینگ ای ف رگ یی:

زیان و ژینگ ای ف رگ کار له س ر دروستکردنی کم م گ ی کی دیمو کراسی و کرا و و ه شیار و گ ش س ند و د کات له ن و دام زرا و پ ر و ر د یی کان و میان و ج و ای پ ر و ر د دا، ه ر و ها ه د س بت به توان و و س ین و ای مملان ه س تی و ناه س تی کان و ن مانی جیا و از یی چینای تی کان و سنوردانان به ه موو ه کار مملان به زار ک ر کان و د قی کم م ای تی کان، به تایب تی کم زیان و ژینگ ای نا و ف رگ بریتی له دام زرا و ی کی پ ر و ر د کردن و ف رکردنی چالاکان و کارایی و کرد یی، کم کار د کات له س ر دام زرا و کانی تری نا و کم م گ، ه ر و ها کار د کات له س ر ز رکردنی زیان کی ب خ و و و هیوا و د نیایی و خ شب ختی، دیسان کار د کات له س ر به دیه نانی ئازادی کی است قین و و د نیایی کم م گ، ه و ئ دات به ج گیرکردنی به رزکردن و ای ف ره نگ ی ها واتی باش له چوارچ و ای ز و مافی ف رخوار و مرقف له نا و دام زرا و کان و، ج ب ج کردنی ی کسانی است قین و چ سپاندنی یاسا داد پ ر و ری کان و کردند و ای د رگا و د رواز ی پرنسپ کان ی گونجاندن و پ ک و و زیان و ت ل رانس به دوورک و تن و له جیاکاری گ ز یی و توخم و زمان و چینای تی یان کم م ای تی، ه موو له به رد م یاسا کاند و ی ک و ا د بن و، و ی ک د ژین و، و ی ک ی کار و چالاکی ئ نجام د دان. ه ز ی س رمای یی ف ره نگ ی ز ر له ه ز ی س رمای یی مادیی گ و ر تر و به ه ز تر له دام زرا و پ ر و ر د یی دیمو کراسی و داد پ ر و ر کاند.

ج ب ج کردنی پرنسپ کان ی و ان و تن و:

گرنگترین ئام از و ئام ری به دیه نانی پ ر و ر د یی دیمو کراسیانی، کم کار بکات له س ر سنوردانان به مملان ج ر و ج ر کان له نا و خنی چالاکی پ ر و ر د یی کاند، ج ب ج کردنی پرنسپ کان ی و ان و تن و یی، به ئ و ای بتوانرت توانا جیا و از کانی ف رخواران له به رچا و بگرت، تا له م گ ی و بتوانت ئاست جیا و از کانی

ئايلىتى ونبوون ... جيهان بن ابحي ... وىرگىلىنى: ئارى با بان

كە ھات شەپلى فرمەسك
لە چاۋكا نى دىكا
نەيدىزانى نەنگدانەۋى
سەرسوۋمانەكەي چىيە!
نەيدىزانى ھەچۈنى شەپلىكا نى دىريا
بەئازارن
نەيدەزانى شەپلى سولەكەنى
بشواتەۋو
ھەپەت
لەدەست ونبوون
بە ونبوونەكى تر
نەيدىزانى ئاسە چەن تىنۋەتتى دىشكە و
لەسەر باۋبەران ئەخەۋەت
چەن يەكبوۋنى پەكەندەت
بەچە ھەۋرو و بەزەردەي پايز
چەن مەردمەنەك
غەمەكەنى خەش ئەۋەت
ۋەكو مردن و لەدايكبوون ...
ئەۋ بەلەيەنگرى خەي
ئايەتەكى لە نەنگى پەلەكەزەرىنە
دانا بوو
بەخەشەۋىستى و سەزەۋە
فەرشەكى ئەخستبوو...
لەم بە بەرگىيەي خەي دا
كەكەي بەماۋەتەۋە
ئەي كە بە پەرشەۋە
جانتاكەنى كەچ
ھەبگەت؟
كە پەكەي خەۋە قەيشاۋەكەنى

هه دات و

به وات؟

ئاسه واری په شیمانیا ئاورنگ

که وتی سهر ووی و

مردنی ئه خواست تا به وات و

به خه ونه کانی نه گات

به خاکه که ی ژهر په یی ازی بهت و

باو بش به تارمایی خیدا بکات و

به وات

له گه په ره شیدا دواسه مای خه ی بکات و

شه تییه کی هه گریت و به وات

له ناو مندا

ده نگه کی کز هه یه و پیتیه کانی ناخو ندر نه و

سوتان سه سوتان و به نه کی زهر خه ش

ژانه که و له هه یوانی نه زه لیدا

ده که که له ابردودا

دهت و ده وات

شه ونخونی کوشنده یه و

دهم و به یان خه م شیش هه کا نمان

اد نه نه نه

ئی ئه و که سه ی به رامبه رم او ستاوی

و که په یامبه ره کی له خاچدراو

ئی یه زردان

به فویه که ده حت له بونه دا خو قانده

ئاوه اش ده بهت هاوسه زم بیت

له م له ره مده

تا بزانه م چنه دهریا شه په ل ده دات و

چنه ئه و شه په له ده بهت خو

ئی ره ح

ده توانیت به شداری یه که م له ره زینم بکه یت و

هاو م بیت له ده و

تا بزانه م

چنه سوتان ده بهت

به نه کی خه ش و

په که و او بکه ین

له ونبوونه که و

به ونبوونه ی تر

مانگی شیراز ... عه بدولوه هاب به یاتی و: نهژاد عزیز سورمه

(1)

دیم بریندار دیم کیم ،
شیرمه کا نم
به خوینی دیم رم ..
گوه ریم
لیم بن ووباری مره فایم تیدا
شوق ئیم داتیم ..
پیم پوولیم سوور هیم دیم فیم
لیم شیرمه کا نمدا ژیم کیم لیم دایم دیم
مانگی کی شیرازی ،
لیم گویم گیم نمیم کی زیم ینیم بادراو هیم گرتوو ..
هیم نگوینی دارستانا نی
لیم چاودا دیم گیم شیم تیم و
خیم می ئاگری ئیم به دییم ت
بای
به لیم شیم ودا دیم ویم نن و دیم فیم ،
خیم ریم کیم لیم خیم و هیم ستیم
لیم تنیم کیم ئاریم قی دریم وشاوی سیم
هه نییه عاشقدا نووستو .
لیم خیم می ئیم نگیم کاند
کیم لیم نیمو تابلیم یاند شیم دراونیم تیم و :
ژیم کیم ماهیم کی شیرازی هیم گرتوو
لیم شیم ودا دیم فیم ..
گیم ماریم خیم وم دیم دا ،
دیم بریندار دیم کا ،
شیرمه
به خوینی دیم ریم ..
شاران
لیم بنی ئیم و ووباریم دا دیم بینم نقووم بوون

لځ چاوه کا نيدا سه رچاوه ی گرتوو ..
جادوويۍ کی هه نگوۍنی
هه ر که نزيك ده بته وو
چاوی ته ده بځ
يان پځ وانه ی ته وژم مه لځ ده کا
ده يکوز ..

هه موو ژنا نی دونيا
لځ ژنه کدا ده بينم
لځ شيعرۍ کا نم لځ دايک ده بځ ،
خاوه نداريۍ ته ده که م ..
تهيدا ده حوه مه وو ..
به روه وو ش ودا ده قيژۍ نم
لځ با ځ کا نم
به سر ځ نگی شاره وه ی ناو تابلۍ يان
ته که ده شکه ځن .

(2)

شته

به ځ ووباری
لځ چاويدا هه ځ قوه او
به هه نگوۍنی ټاگرینی گځ شاره ی ناو
ځ ووباری ټاگر
پځ وانه ی ته وژم
مه لځ ده که م .

(3)

مه ژووی ځ ووباران ده نووسمه وو
لځ مه لی خه ش ويستی و
ځ ووباری زځ ینی دره ختان
ده ست په ده که م .

(4)

عاشقان ،

به ځ خوۍنی من خه یان ده شځن
غه ريبا نيش به شيعرۍ کا نم
لځ مه نفادا
شيراز بنيات ده نه ځن .

(5)

خاوه نډاريدۍ تې د کڼم و
تېدا د حڼو مڼو
لې پڼو مووچيدا
وڼډۍ يې تې بيايان د کڼ شم
شاعيري تېدان .

(6)

بې ووباري لې چاوه کا نيدا هڼو قوڼاو
شېت . .
بې لې شاوي سڼ رکڼش و لافاو
بې بڼ سڼ دې نډۍ برسي
مڼ لې د کڼم
بې ئو وې بگ م ک نار
بې سڼ رخڼشي نقووم دې بم . .

(7)

با م لې د کڼ مڼو و
لې نيو شڼ ودا بې د فڼم
دې بينم
نووستو
خڼون بې مانگي سڼ وزی شیرازيڼو
دې بين . .

بې سڼ ر د رواز بې ردينيڼ کا ندا د گري ،
بې لق و چې باخچې کيدا شڼ دې بڼتو و
تې نيا تېدا د مڼ نڼتو و . .
ژيانم نڼ دې بوو
خاک

بې ئامادۍ و ئامادۍ
تېدا بوو
پې لې کچ و بې تې نۍ و
تارمايي مردووان . .
ئې گڼ زې
وومت بې توت ک سوور و
گوۍ شاخوي سپي !
لې و سڼ فڼ ردا

ببب بب تو شش برری من !
للم سم سفرفر دا
ببب بب دوايين م نفای نيشتمانم
تيدا بحوموم و بمرم .
(8)

بب خششويستی بب (ئا)
يان ببي (نا) .

(9)
ببب (ببب !)
بب کسر دممم ..
ببب (حزم لبت)
يان ببب (حزت لب ناکم)

(10)
چاو کانت
دوو چراوگی زبببن .
دستت
دوو چارگگ .

(11)
کار سا تک
لتر وو پشی وش دا
دشارموم ..
بب بریندکم دممم ،
(سارتر مم بب !)
بب خممم دممم ،
(سارد مم ببو !)
بب عاشقان دممم
(ختان بب خوننی من بشن !)

(12)
ئاگر ئاگر هدمم لووش و
خممی عاشق کچر یی کا نیش
لب سارای خششويستیدا
دشارتوم ..
شیراز دممندتوم
ئممش دممنینوم

لښ شډودا سډفډري بډ دډكډين
سووتاو بډ ئاگري خډمى ئډبډدى ..
لښ سپډدډا
باډمان لښ دډوډن
دډفډين
بډام پډش ئډوډى
كاروانى بگا تډ
دډيكډين بډ هى خډمان
لډى دادډنشين و دډگډډډينډو .

(13)

لښ سډرچاوډكانى نووردا
بډ كوژراوى دډزيميا نډوډ
دډمم
بډ توتډكى سوور و گوډى سپى شاخوى بوو
باډيشم
لښ نووردا ډوا بوون .

* لښ كوډشعري (قمر شيراز) لښوډ ، بروانډ :
<http://www.alriyadh.com/52342>

سډبهره كوت پهيټ كه ... سډمكډ محه مه د

له هيج شوډنډك ئډقره ناگرم
زمان له وه تهي هه يه وه كو خډى به دم ئازاره وه ته جهلا ده كات
پرسيارډكم هه يه جه وهري له سډبهره كه يه تي
به ئه سپايى بډ
هيج بيانويه ك نه ماوه بډ ژيان .. بډ گوتن .. بډ ئاوه دانى
ته نانت بډ ته نها ييش.
له وه تډگه يشتووم كه گريانى به كوډ / مردوو ناگه ډډنډته وه
يه ك جار سر له قانندن / هه تا سره

ژیان وه کو ئاو وایه / که رښگا ده بښت / چا درووست ده کا
چای وردوو و درشت

پرسیاری دژوار ئه وه یه که وښامی نه زانی

ژیان وه کو مښرانه یه / هه موو شتښک ده خوات / ته نها خه می ما نه بښ
من ده وه مه ندرین ما م له مښرانه

له ترسی مښرانه گهرکمه بښم / به ښام هیچ جښنا هښم

با ښنده کان بهر له وهی بښن / په یی خښان جښده هښن

ئینسان بهر له وهی بښوات / له سر بهر دښک دانا نیش و سښهر ښک جښبه ښښ
که چی ده ماغ بهرزه کان هه موو شه وښک ئا هه نگ ده گښښن / له تازییهی خښان
نا وهستن

من ئښستا وه کو جاران نیم / خو به وه وه ده بینم که ئیتر هیچ خه ون
نه بینم / هیچ خه یا ښک نه کهم / هیچ ئوم دښک هه ښنه چنم له سهر بانی
و شه کا نم

من ئښستا که تیلما سښک ی دښکاویم به سهر پشتی خښمه وه
له شښوهی تودا ته نها ئه لبوم ښک و ښنه شښک ده بهم و هیچی تر.
له بهر ده م قه ښافه تی خښم نه بښ / سهرم دانا نه و ښنم / هیچ شتښک له سهر من
نا نیش ښته وه

مادام خه ونم نه ما وه / وانا کهم له خه یا ښمدا شتښک ون بښ
وانا کهم له داخی نه فرینی خه ښک و تښرانی خښه ویسته کهم / تښه ښه بښمه
ما ښانی دیکه وه / وانا کهم له ترسی سښبوونی جهسته و شښه زانی مښک و
دښی ته زیوم / ئا گام له جوانی گهر دوون نه مښښ، من هیچ وانا کهم
ترسی ئه وه م نه ما وه که چی رووده دات بهر له رښشتنی خښه ویستی
به ښام له دوا ی رښشتنت ده ترسم که نه من ماوم / نه تښ
من سه یری خښمه

بښیه نه سه یری تښ / نه سه یری کهس ده کهم
پښمخوشه له پښشان گایه ښک خښم نمایش بکه م / چونکه کهس له ترسی سښبهری
ئه وی تر / سه یری خښی نا کا
تکایه کی ترم هه یه / وه ختښک که تارما ییه کهت به لامدا تښده په ښت /
رونا کییه کی باغهی له خه یا ښمدا بښښ / تینویه تیم به سښبهری تښ
بشکښت

ترسی ئه وه م هه یه بهم هه موو بښده نگییه وه / وه کو شووشه ی مهی به دهستی
سهر خښک ه وه بم / له بښ ئښقره پیدا له دهستت بکه ومه خواره وه
تښ ئه وه باش ده زانی / من هیچ مو ښکښک ښک نا بهم / جگه له مانه
ما ښکی بچووک و چه ند کتښبښکی بچووک و دښکی بچووک و خولیا یه کی
بچووک و یاده وه رییه کی بچووک و دونیا یه کی بچووک و بښوا یه کی بچووک
و دیزه ښیه کی بچووک و مشتښ رازیانه ی بچووک و چوارچښوه یه کی بچووک
و نیگار ښکی هه ښزه قاوی بچووک زیاتر

که ژيان ئيتړ ئەمانەى ناو. ئەگەر دەتەو ئەمانەش زايە دەکەم ئەگەر ناتوانى سەرم لـبـدەى/ وەکو من بـبـ بەـام بـ سـبـەر ژيان غەریبى کردم/ ناچارم رـگـای نەفرەتى هـبـژـرم ئەگەر وەکو ئاسیاییه‌کان له رـژـگیراندا نمایشى خـم بکەم و خـم بدوـنـم هـیچ نەبـ خـم نەناس ناکەم/ پرسىارى ناماقو ناکەم لەمـژووى خـم ئەگەر وەکو شامیه‌کان بچمەو و بن هەنگـى چەتەکان و ریشم بدەمە دەست ئەوان واناكەم هەر نەمناسمەو و لەسـبـەرەكەشم توـهـبن ئەگەر بمەو ئاسمان بەشینـتى خـیـه‌و بـمـنـتـه‌و لـگـهـم گوى سوریـش بە ئـى خـیـه‌و لە ناز بکەو سـبـەرى خوم لە بەرھەتاو جـ ناھـم تـش سـبـەرەكەت پەیت بکە و خـت جـبـهـه

چیرەك بە منداڵان ... هاوواییكى دسـز . نووسینی: رازا شوان

ماـى ئـمـ و ماـى قـشـنگى هاوواییم، لـ شارى سلـمانى لـ گـگـكـكـ داین، بـ یـكـمـین جار هـر لـم قوتا بخانـیـ ئـستمان لـ پـلى یـكـمى بـنـتـیدا، یـكـتریـمان ناسى و بووین بـ دوو هاووایی دسـز و خـشـویست.

باوكم كوتاـفرـشـكى دـووـمـندى ناسراو، دووكانـكى گـورـ و كـگـایـكى گـورـى كوتاـى هـیـ، بـ تـپ و بـ مـتر كوتاـ دـفرـشـت. پیاوـكى بـرچاوتـر و یارمـتـیدـر و بـخـشـندـیـ. باوكى قـشـنگـیش قـناغى خوـندنى ناوـندى تـواوـكـردوو، شـفـرى پاسـكـ بوو، لـ نـوان سلـمانى و كـركوك ئیشى دـكـرد. دوو كـچ و كوـكـیان هـیـ،

قـشـنگـ منداـى گـورـیان، بـ كـر دادـنـیشتن. ژيان و گوزـرانـیان سـخت بوو. بـام بـ پیاوـكى دسـز و راستگـ و دـستپاك ناسراو. قـشـنگـ كـچـیـكى ئـسـكـسووك و رووخـش و جوان هـمن و زیرـكـ. هـموو ساـكـ ئـو بـ یـكـم و من بـ دووـمى پـلـكـانـمان

د رچو ویند.

سای پار که له پېلی پېنج مېدا بووین، قشنگ رووخ شپې کې جارانی نه ما، د ټنگ و غمگین بوو. تا د هات ماتر و غمگینتر د بوو. نو وېم زانی کې نو پاسی باوکی شې فېری بوو، خاوه نه کې فرشتی. بېکاری و قېرانی دارايش رووی له کوردستان کرد. باوکی له هفت یې کدا دوو رېژ کرېکاری د ستنده کت و س رېژ د ستنې ناکت و. ژيان و گوز رانیان زېر سېختر بوو. نو م نه بوونیې بې قشنگ و ديار بوو، جله کانی قوتابخانه ی هېمان جله کانی ساي پار بوون، کن ببوون و بې تې سکبوون. زېریش د روون بې رزن، یارمې تی له کس و رناگرن. نه مد زانی چېن یارمې تیان بد م.

د رېژ بېر له جېژنی نه ور ز، من و قشنگ و دوو هاوې هاوې لمان له پشووی نه وان وانی سېم و چوار مېدا، له گې پانی قوتابخانه کې مان و ستا بووین، نو دوو هاوې مان هېرې کې مان سېوې گې ور یان بېر قېپ دېدا، باسی نو یان کرد کې بې جېژنی نه ور ز جلوبېرگی جوان و پېوې تاوې یان کې یو، له نه ور زدا بې سېرانگای قشقلې دېچن. قشنگ هېناسې کې ساردی قووی هېکې شا و بې نو سپایې له مان دوور کې و تېو. ناگام له بوو کې چاو کانی پې بوون له فرمې سک و قېپی گریانی دېدا.

نو م دیم نه د ټنر نه ی قشنگی هاوې م، زېر کاری تې کردم، کزای خستې د مېو.

کې هاتم و بې ما دایکم چې شتې کی خشی له نابوو، د م خواردنی نه برد، سېرم دې شا.

هېموو نو وارانېک کې باوکم د هاتو، من و شابازی برا بچووکم بې زاق و زیق و بې گشی و پېکې نین و، بېر و پیری باوکم د چووین و د ستمان له ملی د کرد. بېام نو نو وارانېک نو گشی و پېکې نین م نه بوون. باوکم هېستی بې د ټنر نگیې کم کرد.

باوکم: شنگې گیان، کچې شیرین کم بې د ټنر نگی. چی بوو؟! تې تا نو ستا هیچت له نو م نه شار د تېو، بېی بزانه چی وا د ټنر نگی کردووی؟

چاوکانم پې بوون له نو سړین و بې قوگې کی پې له گریان و. دیم نی گریانی قشنگی هاوې م و باسی نه بوونیان و بېکاری باوکیم بې باوکم و دایکم گې ایو.

باوکم د ستنې بې سېرمدا هېنا و ماچی کردم و ئاف رینی کردم کې وا بې تې نگی هاوې یې کی د سېرم و د م. دواي کې مېک بیری کرد نه و.

باوكم: تا سببيني ئهوارم مومتم بدرم، بـبـن بـت بـ ئـم
نـورـز دـيان خـشدـكم.

ئـم بـبـنـي باوكم دـخـشي كردم، پـكـوـنـانـمان خـواردـ. كـ چـومـ
سـر جـگـاـكم، لـ دـي خـمـدا دـمـوت: باوكم چـن دـيان خـشدـكاتـ.؟
گـر پـار و جـلـوبـرگـم بـداتـ بـيان بـرم. دـنـيام كـ لـم
وـرناگـرن. ئـي چـي؟ با تا سببـينـي ئهوارم چـاوـمـ بـكم و بـزانـم.
سببـي ئهوارم لـ دـوـي ناخـواردنـمان، باوكم مـبـايلـكمـي
دـرـكـرد و تـلـفـني كـرد.

باوكم: هـلـ. بـبـنـزتان كـاـ ئـازادـي باوكـي قـشـنگـن؟ ئهوارمـتان
باش. مـن نـوزادـي باوكـي شـنگـي هاوـي قـشـنگـي كـچـتانـم. گـر
دـتـوانـيت هـر ئـستا وـرم بـ ماـمان، سوپـاستـان دـكم. بـي
خـرم و ئـيشـكي گـرنگـم پـتانـم. ماـيشـمان لـ لـ كـيـاني پـشت
قـوتـابخـانـكـوـيـم. ژمارـي خانـوـكمـان (۲۵) جـ، چـاوـمـتان
دـكمـين. خـواتـان لـگـم.

زـري پـنـچـو كـاـ ئـازادـي باوكـي قـشـنگـ لـ دـرگـاـكمـاني دا،
هـمـومـان بـ گـرمـي بـخـرهـاتـنـيمان كـرد. دياربـوو ئـو پـرسـيار
خـيـايـي داگـيركـردبـوو كـ بـچـي باوكم بانگـي كـردوـ.؟ دـوـي چـاي
خـواردنـوـ.

باوكم (بـ روويـكمـي خـشـوـ): كـاـ ئـازاد گـيان. دـزانـم كـ
نازاني بـ بانگـم كـردوـي، مـن ئـمـمـ لـ سـ هاوـي دـسـزي خـمم
دـربـاري ئـو لـم پـرسـين، كـ باش دـتانـسن. هـرسـكـيان بـ باشي و
بـ دـسـزي و دـستـپـاكي ناوتـيان بـردن. ژمارـي تـلـفـنيـكمـشـتم هـر
لـوانـوـ و وـرگـرت. مـن كـوتـا فـرـشـكي دـوـمـمـندـم، زـر مـاندوـ
دـبـم، دـمـكـ بـ دـوـي يـكـكـي وـكو بـبـنـزتان دـگـمـام كـ بـوا و
مـتـمانـم پـبـت و بـ هـمـيشـي كـارم لـگـمـدا بـكات. جـا ئـگـر
بـبـنـزت رازيت و پـخـشـلام كـاربـكـيت. هـر لـ بـيـانيـوـ وـرم بـ
دوكـانـكم و دـست بـكاركـردن بـكـ. مانگـانـيـكمـي باشـيست
دـدـمـي.

كـاـ ئـازاد وايدـزاني كـ خـون دـبينـ، كـ گوـي لـ قـسـكاني باوكم
بوو، زـر گـشـايـوـ.

كـاـ ئـازاد: بـي كـاـ نـوزاد رازيـم و زـرم پـخـشـ، گـر ئـم
چـاكـيـم لـگـمـدا بـكـيت، بـبـن بـت بـ ئـو پـيـي دـسـزي و
دـستـپـاكيـوـ كـارت بـ دـكم.

باوكم: كـواتـ هـر لـ بـيـانيـوـ وـرم بـ دوكـانـكم و
دـست بـكاركـردن بـكـ. پـيـكا پـكي تـوـتـي تـازـشم كـيـو، ئـو

پیکا پش با هر لای تبت، به راپه اندنی ئیش و کار کانی دوکانه کمان، من ئه تهمبلی خیم ههیه.. درباری مانگانش، مانگی نه سد دلارت دهم.. جلوبه رگی خت و مندا کانیشت هه ر له سه ر دوکانه کمم.. ئه وشیان به باسکردم که حاجی نریمان ئاگاداری کردوویتوو، که دیه ویت له خانوو که دی دهرت بکات و دیفره شت.. به یانی به چند بیفره شت من ئه و خانووی له دکم.. به به کر به خت تان تهیدا دابنیشن، وایزانن که خانووی خت تان.. ئینجا باوکم دهستی کرد به گیرفانی چهغه که یدا، نه سد دلاری ژمارد.

باوکم: کاک ئازاد، ئهم مانگانی ئهم مانگه ت.. دووبه یانیش با دایه کی مندا کانت بهن به دووکانه کمم.. به دهی خه جلوبه رگ به ت و به خه و به هه رسه مندا کانت هه به ژرته.. ئهم نه ورزه ش میوانی ئهمم و په که و ده چین به سهیرانگای قه شقه یی. کاک ئازاد، له خه شیا قسه ی به ناکرا.. هه ستا و به باو له شی به باو کما کرد.. زه ر سوپاسی کرد.. ما ئه وایه له کردین و ره یشت.

منیش چووم باو شم به باو کما کرد و ته ر ئه ملاو و ئه ولایم ماچکرد و وتم: باب گیان ته من زیاتر له سد سا بهت.. چه ند دهی کاک ئازادت خه شکرد.. هه نده ش دهی منت خه شکرد.. چونکه کهزیه یی و خه مباری قه شه نگه هاوهم، خه م که گه وره بوون.

به به یانی که چووم به قوتابخانه، بینیم قه شه نگ له به رده م ده رگای قوتابخانه که ماندا و هه ستاو و چاو هه یه منی ده کرد.. که منی بینیه رای کرد و باو له شی له دام.. چاو کانیشتی په بهوون له ئه سرین.. وامزانی که ده گری: قه شه نگ گیان به ده گری؟

قه شه نگ: له خه شیا ده گریم، ئهم ئه مشه و له خه شیا که سمان خه ومان له نه که و ته و، دایکم زیاتر له پانه زه رکات نه و نه کرد و نه زای خه ری به کردن.. ئهم تان ره گار کرد.

ئه مساه من و قه شه نگ، له په لی شه شم داین، زیاتر له هاوهم، خه مان به خوشکی ده سه ز و شیرینی په کتری ده زانین.

ره زه شوان:

نه رویج : ٤٤ / نه قه مبه ر / ٢٠١٨

ژینگه پارېزم ... ستېم خامېش

ژینگه پارېزم د ســـــزی خاکم
پروړدې د ستې سې کسې پاکم
ئوانیش دایـــــو بابـــــو مامـــــستا
هر سېکیان بـــــمن ووناکن ئـــــستا

ژینگه پارېزم شـــــیدای سروشم
پاک و خاوـــــنم جوانـــــو وشم
شارم پيس ناکـــــم بـــــزبـــــو و خاشاک
لـــــنـــــو دـــــمایـــــو خـــــشـــــو وستی خاک

ژینگه پارېزم من جوانیم دـــــو
من د ستې ژینم شارم خـــــش دـــــو
ولا تی شیرین کوردستانی خـــــم
خـــــشـــــو وستی لام نیشتمانی خـــــم

ستېم خامېش